

Med kunst skal land bygges

Af Torben Weirup, Tirsdag den 21. oktober 2014, 21:30

50-året for oprettelsen af Statens Kunstfond markeres blandt andet med et flot bogværk med eksempler på nogle af de markante kunstafttryk, Fonden har sat over det ganske land.

Bjørn Nørgaards interessante karriere fra hesteslager tidligt i 1970'erne til kongelig hofleverandør med gobelinerne i 1990'erne taget i betragtning kan det måske ikke undre, at der findes en vej, der er opkaldt efter ham.

Men hvad der kan undre, er, at det skete så tidligt som i 1973. Vejen ligger i en forstad til Ikast, hvor der blev anlagt et nyt, prestigebetonet parcelhuskvarter. Så fint skulle det være, at der også skulle være kunst.

Per Kirkeby skabte for eksempel sin første permanente murstensskulptur til området. Og Bjørn Nørgaard var sammen med flere andre også udpeget til at bidrage til festlighederne.

Men da han ankom sammen med nogle hjælpere for at påbegynde opstillingen af »Monument til Ikast«, kom en af beboerne ud af sit nyerhvervede hus med et jagtgevær og bad dem i meget bestemte vendinger om at fjerne sig og tage deres ragelse med sig. Her skulle fa'ne ikke opstilles en bunke kunst.

Siden blev naboerne til Ikast-monumentet angiveligt meget glade for skulpturerne og derfor tilsvarende kede af det, da skulpturerne mange år senere blev flyttet til en park i byens midte.

Læs også: [Folketinget vil ændre kunststøtten](#)

Verdens bedste kunststøttelov?

Historien trænger sig på, fordi den belyser mindst to forhold, man kommer til at tænke på under læsning af »Stedsans«; en slags antologi udgivet i anledning af 50-året for vedtagelsen af loven om Statens Kunstfond:

Der er som regel altid diskussion i forbindelse med opstilling af større skulpturer i det offentlige rum. Og hvis der ikke er ballade, er der apati, og spørgsmålet er, om det er bedre?

Den omvendte Weber-grill og de store askebægre er blandt de tilnavne, der er blevet Ingvar Cronhammars skulptur »Elia« uden for Herning til del. Skulpturen er finansieret af en bred vifte af fonde. Foto fra bogen

[Se stort billede](#)

Til gengæld ender det næsten altid med, at de beboere og andre, der har fået et kunstværk påtvunget, ender med at holde af det. Eller i hvert fald vænner sig til det i et sådant omfang, at de måske endda føler et savn, hvis det en dag flyttes.

Hvilket yderst sjældent er tilfældet. Og det er så et problem i sig selv. At så mange skulpturer ikke kan flyttes, når de først er opstillet. Det er vitterlig heller ikke en problemstilling med nemme løsninger.

Hvad kan vi så lære af det? Kan vi slutte, at fagfolk (næsten) altid har ret, som når eksempelvis de skiftende medlemmer af Statens Kunstfonds udvalg for den slags peger på en kunstner og et sted, værket skal opstilles?

Det må have været noget i den stil, politikerne har tænkt, da et overbevisende flertal af Folketinget 27. maj 1964 vedtog Loven om Statens Kunstfond. Kun ét parti – De Uafhængige, der ikke eksisterer længere – stemte imod.

I samtiden kaldte politikerne selv loven for verdens bedste kunststøttelov. Mange af dem stod endda også ved den, da det viste sig, at loven var upopulær blandt en del af vælgerne under den såkaldte rindalismsedebat. Og den dag i dag er det stadigvæk en fin konstruktion, selv om politikere fra tid til anden har forsøgt at stække loven og øge deres egen indflydelse.

Læs også: [»Det at skrive minder mig om det at være menneske«](#)

Armslængdeprincippet

Loven var blandt andet beundringsværdig på grund af det såkaldte armslængdeprincip. Det var (og er, og sådan bør det være) op til politikerne at afgøre, hvad de som det repræsentative demokratis folkevalgte mente, at den samfundsmæssige husholdningskasse havde råd til at ofre på kunst og kultur.

Og det var så op til Kunstfondens forskellige tremandsudvalg, der med regelmæssige mellemrum bliver udskiftet, at forvalte midlerne.

Altså at det var fagfolk med formodet kendskab til for eksempel teater, litteratur, billedkunst osv., der bestemte, hvem der skulle have hvilke legater og hvilke opgaver. Systemet er garanteret hverken mere eller mindre korrupt end alle andre mellem menneskelige relationer i andre erhverv i det danske samfund.

Læs også: [Jelved har udpeget den nye Statens Kunstfond](#)

Elmgreen & Dragsets stålfigur »Han«, der sidder i Helsingør Havn. Foto fra bogen

[Se stort billede](#)

Opgradering af samfundet til velfærdsstat

Når loven om Statens Kunstfond i sin tid forekom påkrævet, var det, fordi også ideen om udbredelse af kunst og kultur indgik som et led i hele den opdatering af samfundet, der gik under navnet Velfærdsstaten.

I øvrigt havde der været formaliseret kunststøtte i 200 år forud for vedtagelsen i 1964. Tidligere var det kongen, der delte penge ud, og da borgerskabet vandt magt og indflydelse, blev det private rigmænd, der blev glade givere. Dem tog indkomstudligningen mere eller mindre initiativet fra, men en del af deres midler er dog kanaliseret ind i fonde, uden hvilke det danske kunst- og kulturliv ville være en miserabel forestilling.

Navnlig kunst i det offentlige rum kunne ses som et led i konsolideringen af velfærdsstaten. Alle burde have adgang til de glæder, for eksempel billedkunst kan give, og med det offentlige rum menes alt fra aulaer i undervisningsinstitutioner til skulpturer på torve og pladser.

»Stedsans« består af 25 eksempler gennem årene på kunst i det offentlige rum – og de spænder tidsmæssigt og genremæssigt vidt med en forventelig tyngde i de senere år.

Det leder så også frem til en diskussion af, om hvorvidt alle kunstværker til de offentlige rum altid skal være i metal eller granit og altid stå permanent til evig tid. Kunne man ikke i højere grad – når stedet og omgivelserne i det hele taget taler for det – operere med interaktive og midlertidige værker?

Under den netop afsluttede kunsthøjsfest, Gangart, i Næstved blev der således vist et videoværk forestillende et vældigt vandfald på en silo ved havnen. Værket blev tændt efter mørkets frembrud og var en stor oplevelse. Det ville det ikke blive ved med at være, hvis det blev vist aften efter aften gennem flere år.

Men det kunne måske vises andre steder i landet, og således kunne nytænkning føre til en endnu bedre udnyttelse af potentialet i Statens Kunstfond. Og mere tidssvarende al den stund en del af vore dages billedkunstnere arbejder med flygtige medier.

Brugerinddragelse er da også et af flere aspekter i Lise Skytte Jakobsens interessante bidrag til bogen, som hun har kaldt: »Hvad enhver borgmester bør vide om kunst i det offentlige rum«.

Med udgangspunkt i Giacomettis berømte skulptur i Holstebro og dens rejse fra en mere ydmyg placering til en plads med egen elevator foran byens gamle rådhus, berører hun en række væsentlige problemstillinger og herunder mindesmærker.

Monumenter har gennem århundreder været en del af kunsten i det offentlige rum. Statuer og skulpturer forherligede magthaverne og mindedes store krige. Men hvordan skaber en demokratisk stat monumenter og mindesmærker? Hvordan mindes man terror og tragedier som for eksempel World Trade Center og Utøya? Ved billeder på tab og fravær?

Læs også: [Litteraturredaktør trækker sig efter kritik](#)

Blandt mange af de kunstværker til det offentlige rum, der har vakt debat, er Svend Wiig Hansens ni meter høje »Mennesket ved havet«, der er opstillet uden for Esbjerg. Foto fra bogen

[Se stort billede](#)

Vores fælles kunst er blevet hovedværker

Ellers er det såmænd ikke, fordi tremandsudvalgene har spildt tiden. Blandt de 25 eksempler i bogen er der adskillige, der er blevet hovedværker i dansk kunst eller står som hovedværker i de pågældende kunstneres produktion.

Det kunne for eksempel gælde Asger Jorns keramiske relief til statsgymnasiet i Aarhus, Poul Gernes' farvesætning af gangene på Herlev Hospital, Bjørn Nørgaards meget tidlige »arkitektoniske kommentar« til Gladsaxe Hovedbibliotek og Ingvar Cronhammars kæmpeskulptur »Elia« uden for Herning.

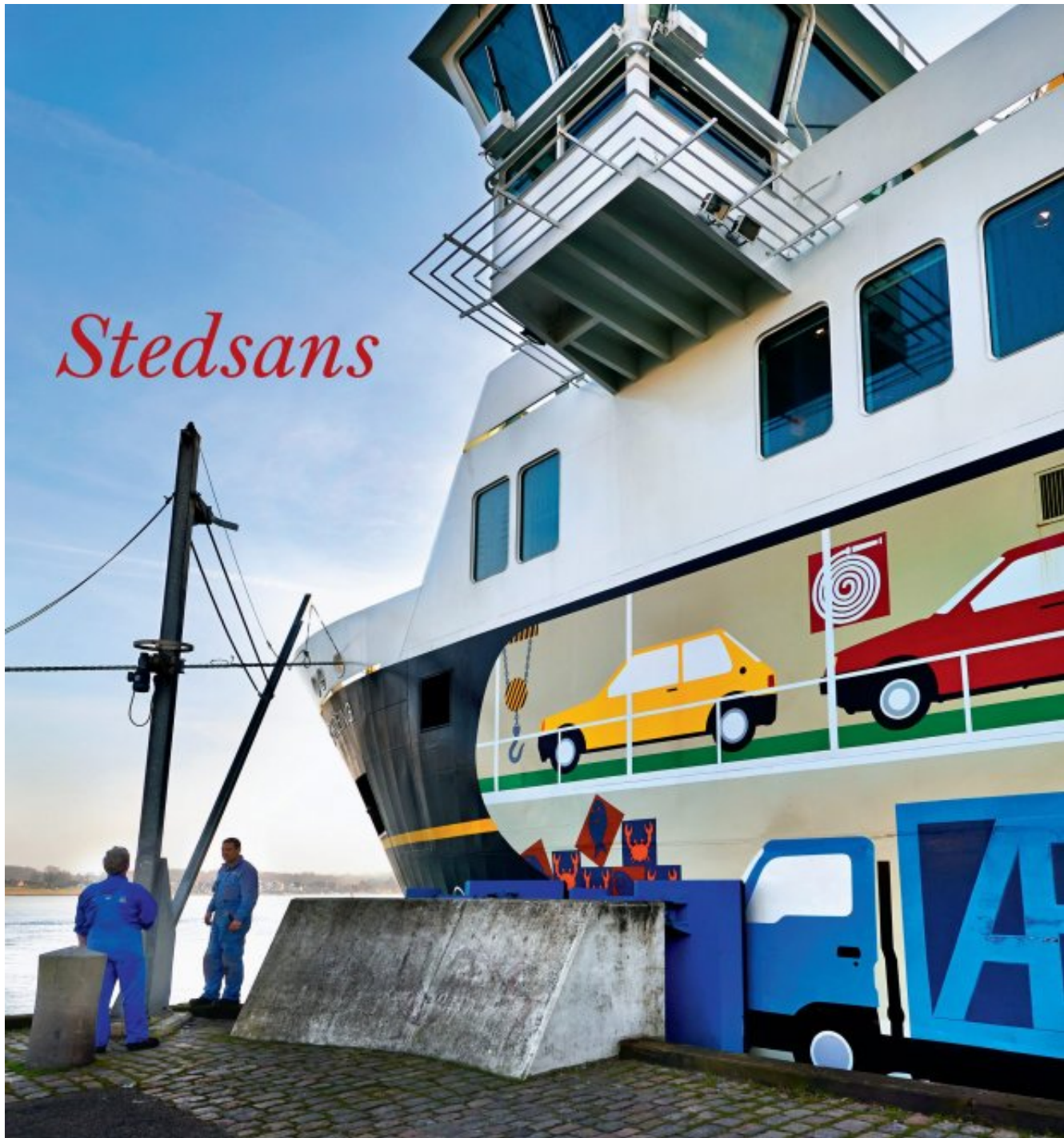
Bogen berører naturligvis også projektet »Vores kunst«, der var et forsøg på at inddrage borgerne i den kunstfaglige beslutningsproces, og den rummer derfor også en præsentation af et af de mere morsomme resultater, kunstnerparret Randi & Katrines illusionistiske bemaling af færgen til Ærø.

Bogens redaktør, Camilla Jalving, har også en interessant diskussion i sin indledning i sin gennemgang af balladen omkring placeringen af Elmgreen & Dragsets skulptur, »Han«, ved Helsingør Havn.

Diskussionen er særlig vedkommende, fordi den foregik på to niveauer. Dels den sædvanlige ballade, der er om ny kunst i det offentlige rum, der ikke blev mindre, fordi skulpturen kan siges at udstråle en tvetydig seksualitet, nogle fandt uforenelig med en mytologisk maskulin arbejdsplads som et skibsværft.

Og dels en diskussion mellem kunstnerne og deres sekundanter på den ene side – og på den anden landskabsarkitekten for området og hans sekundanter, der fandt, at skulpturen ødelagde det helhedsindtryk, han ønskede at skabe for området omkring Kronborg. Og hvor man ikke kan se bort fra, at begge sider havde gode argumenter.

Eller også havde de blot forskellige interesser.

Camilla Jalving (red.) »Stedsans«

[Se stort billede](#)

Forfatter: Camilla Jalving (red.).

Titel: »Stedsans – 25 indgange til kunsten derude«.

Sider: 300. Pris: 250 kroner.

Forlag: Strandberg Publishing.